„Na tropie zawodów - poznajemy zawody i miejsca pracy”

program zajęć z zakresu orientacji zawodowej
w klasie I, II, IV i V szkoły podstawowej

opracowanie i realizacja

mgr Bożena Perz

Wprowadzenie

Program przeznaczony jest dla uczniów w młodszym wieku szkolnym. Na tym etapie rozwoju dziecko gromadzi informacje i wzbogaca wiedzę o pracy zawodowej oraz przedstawicielach różnorodnych zawodów.

Ten okres w życiu dziecka charakteryzuje się wzmożonym zaciekawieniem szkolną rzeczywistością i światem odkrywanym przez słowo pisane. Uczniowie zaczynają odkrywać własne możliwości edukacyjne, zdolności, potrzeby. Są na etapie przygotowania się do podjęcia decyzji, z którą zamierzą się w pod koniec nauki w szkole podstawowej. Wówczas podejmą pierwszą decyzje zawodową – dokonają wyboru szkoły ponadpodstawowej.

Dlatego problem orientacji zawodowej jest obecnie ważnym elementem wychowania i nauczania już od pierwszych lat życia szkolnego.

Orientacja zawodowa to proces pomagania jednostce w poznawaniu i wykorzystaniu własnego potencjału edukacyjnego, zawodowego i psychologicznego, tak by osiągnęła ona optymalny poziom zadowolenia z siebie i była jednocześnie społecznie użyteczne *(Paszkowska – Rogacz 2002).*

Na etapie nauczania wczesnoszkolnego proces orientacji zawodowej jest fazą reorientacyjną, przedzawodową, ale bardzo istotną dla przygotowania wejścia w świat pracy. Nie jest przygotowaniem ucznia do konkretnych działań zawodowych, jest czasem, w którym mały uczeń dowiaduje się nowych rzeczy, dowiaduje się jak się o nich uczyć. Uczy się też siebie, ocenia na tle innych.

Nowoczesna edukacja do zawodu to nie tylko zdobywanie wykształcenia, ale także rozwijanie własnej osobowości na tle życia społecznego już od pierwszych lat szkolnych. Osobowość zawodowa jednostki, która będzie zdolna do podejmowania odpowiednich dla siebie wyborów zawodowych jest nie tylko wynikiem rozwoju biologicznego, jest również skutkiem wychowania. Najważniejszymi wychowawcami, szczególnie w wieku wczesnoszkolnym, są rodzice i nauczyciele.

Orientacja zawodowa obejmuje zatem całokształt zabiegów wychowawczych, mających pomóc jednostce w samodzielnym, właściwym i uzasadnionym wyborze zawodu. Z tym pojęciem wiąże się orientacja szkolna. Jest to „pojęcie podporządkowane pojęciu orientacja zawodowa, sprawą podstawową jest bowiem wybór zawodu, a pochodną tej decyzji jest wybór szkoły umożliwiający uzyskanie tego zawodu” *(Rachalska 1987).* Traktując je łącznie, orientacja szkolna i zawodowa to ogół poczynań wychowawczych, które mają na celu takie pokierowanie rozwojem ucznia, aby sam dojrzał do podejmowania optymalnych decyzji związanych z kierunkiem swojej dalszej nauki oraz przyszłego zawodu.

Etap wczesnoszkolny to rozwój samopoznania. Samopoznanie jest podstawą samooceny, na bazie której uczeń będzie kierował własnym rozwojem zawodowym.

Orientacja zawodowa dzieci w klasach I – III obejmuje poznanie pracy w wybranych zawodach, kształtowanie postawy dziecka wobec pracy ludzkiej, zapoznanie z różnorodnymi zawodami, szczególnie tymi z najbliższego otoczenia dziecka, zawodami ich rodziców i najbliższej rodziny.

Orientacja zawodowa dzieci w klasach IV – VI polega na wstępnej analizie znaczenia pracy w życiu osobistym człowieka i życiu całych społeczeństw oraz organizacji pracy i jej efektów na przestrzeni czasu. Poznaniu własnych możliwości i preferencji potrzebnych do wyboru kolejnego etapu kształcenia.

Zapisy dotyczące zadań szkoły w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego możemy znaleźć w następujących aktach prawnych:

1. Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (Dz.U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zm.):

Na mocy ustawy o systemie oświaty system oświaty zapewnia między innymi przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia.
System oświaty zapewnia w szczególności: (Art. 1.)
(…)
14. przygotowywanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia;
15. warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego.

2. W ustawie Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r.:

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

17) dostosowywanie kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy;
18) kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych;
19) przygotowywanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia;
20) warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego.

Art. 47. 1. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia:

3) ramowe plany nauczania dla poszczególnych typów szkół, w tym:
c) minimalny wymiar godzin zajęć z zakresu doradztwa zawodowego.
4) treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego, warunki i sposób realizacji i organizacji doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 4, oraz wymagania w zakresie przygotowania osób realizujących doradztwo zawodowe w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 4, uwzględniając rolę doradztwa zawodowego we wspieraniu uczniów i słuchaczy w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.
5) zasady organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach, które powinny tworzyć warunki dla zaspokajania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, w szczególności wspomagać rozwój uczniów i efektywność uczenia się.

Art. 98. 1. Statut szkoły zawiera w szczególności:

16) organizację wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego.

Art. 109. 1. Podstawowymi formami działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły są:

5) Zajęcia prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
7) zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego.
6. Zajęcia, o których mowa w ust. 1 pkt 7, są organizowane dla uczniów klasy VII i VIII szkoły podstawowej, branżowej szkoły I stopnia, liceum ogólnokształcącego i technikum.
7. Zajęcia, o których mowa w ust. 1 pkt 7, są realizowane niezależnie od pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu udzielanej uczniom w ramach zajęć, o których mowa w ust. 1 pkt 5.

3. W ustawie Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r.:

Art. 4. W ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2016 r. poz. 1379) wprowadza się następujące zmiany:

d) w ust. 7 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
3) tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć (…) doradców zawodowych prowadzących zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu w celu wspomagania uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust.1 pkt 5 ustawy – Prawo oświatowe.

4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie doradztwa zawodowego:

Na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (DZ. U. z 2018 r. poz. 996, 1000 i 1290) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego, warunki i sposób realizacji i organizacji doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, zwanej dalej „ustawa”, oraz wymagania w zakresie przygotowania osób realizujących doradztwo zawodowe w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pokt 4 ustawy.

§ 2.1 Publiczne przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego, publiczne szkoły, z wyjątkiem artystycznych, oraz publiczne placówki, o których mowa w art. 2 pkt 4 ustawy, realizują doradztwo zawodowe przez

prowadzenie zaplanowanych i systematycznych działań mających na celu wspieranie uczniów i słuchaczy w procesie podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych.

2. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego obejmują preorientację zawodową, która ma na celu wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami oraz pobudzanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień.

3. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w klasach I-VI szkół podstawowych **obejmują orientację zawodową**, która ma na celu zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami, kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i edukacji oraz pobudzanie, rozpoznawanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień.

4. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkół podstawowych oraz w szkołach ponadpodstawowych mają na celu wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu kształcenia oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy.

POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA:

5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 czerwca 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach:

§ 6. 2. W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formie:

6) zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu - w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych;
8) porad i konsultacji;
9) warsztatów.

§ 16. 1. Godzina zajęć, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2-6 - trwa 45 minut.

2. Dopuszcza się prowadzenie zajęć, o których mowa w ust. 1, w czasie dłuższym lub krótszym niż 45 minut, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami ucznia.

§ 17. 1. Zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia specjalistyczne prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju zajęć.

2. Zajęcia, o których mowa w ust. 1, prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących

metod pracy.
§ 18. W przypadku szkoły podstawowej, branżowej szkoły I stopnia, liceum ogólnokształcącego i technikum oraz placówek, o których mowa w art. 2 pkt 4 ustawy, zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu uzupełniają działania szkoły i placówki w zakresie doradztwa zawodowego.

§ 19. Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.

§ 26. 1. Do zadań doradcy zawodowego należy w szczególności:

1) systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
2) gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;
3) prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
4) koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę;
5) współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
6) wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

2. W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce, dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę realizującego zadania, o których mowa w ust. 1.

6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych (Dz.U. 2013 poz. 199):

Dzieci i młodzież znajdą wsparcie w wyborze kierunku kształcenia i planowaniem kariery zawodowej nie tylko w szkole, ale także w publicznych poradniach psychologiczno pedagogicznych (§ 1., § 8.1.).

- pomoc udzielana bezpośrednio dzieciom, młodzieży i rodzicom polega w szczególności na pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,

- pomoc udzielana jest w formie: warsztatów, porad i konsultacji, wykładów i prelekcji, działalności informacyjno-szkoleniowej,
- realizowanie zadań polega na udzielaniu nauczycielom, wychowawcom pomocy w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.

7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli:

§ 17. 2. Arkusz organizacji szkoły określa w szczególności:

3) dla poszczególnych oddziałów:
d) wymiar godzin zajęć z zakresu doradztwa zawodowego.

WEWNĄTRZSZKOLNY SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO:

8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. 2001 nr 61 poz. 624 z późn.zm.):

Szkoły (gimnazja, licea ogólnokształcące, technika i zasadnicze szkoły zawodowe) powinny opisać swoją koncepcję realizacji zadań z zakresu doradztwa w wewnątrzszkolnym systemie doradztwa (w załączniku dla odpowiedniego typu szkoły – § 2.1.).

Sposób organizacji doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia, a także organizację współdziałania szkoły z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi i innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo – szkoły określają w swoich statutach.

9. Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2018/2019:

Na podstawie art. 60 ust. 3 pkt 1 ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996 z późn. zm), ustalam następujące podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2018/2019:

1. 100 rocznica odzyskania niepodległości – wychowanie do wartości i kształtowanie patriotycznych postaw uczniów.
2. Wdrażanie nowej postawy programowej kształcenia ogólnego. Kształcenie rozwijające samodzielność, kreatywność i innowacyjność uczniów.
3. Kształcenie zawodowe oparte na ścisłej współpracy z pracodawcami. Rozwój doradztwa zawodowego.
4. Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli. Bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z zasobów dostępnych w sieci

Cele ogólne:

- zapoznanie dzieci ze światem zawodów
- zapoznanie z różnymi zawodami i narzędziami pracy koniecznymi w danej pracy
- poznanie zawodów i miejsc pracy
- kształtowanie umiejętności rozpoznawania i nazywania zawodów
- budzenie szacunku wobec pracy i ludzi różnych profesji
- umiejętność pracy w grupie/ zespole
- pobudzanie kreatywności uczniów

Cele szczegółowe:

- wymienia nazwy poznanych zawodów
- umie wyjaśnić pojęcia zawód, praca
- opowiada o czynnościach wykonywanych przez osoby wykonujące wybrane zawody
- rozpoznaje co najmniej 20 zawodów na podstawie charakteryzujących je rekwizytów
- nazywa co najmniej 20 zawodów na podstawie charakteryzujących je rekwizytów
- docenia wartość pracy wszystkich ludzi, bez względu na ich zawód
- zna zawody swoich rodziców
- dostrzega korzyści będące efektem pracy ludzi
- opowiada o swoim wymarzonym zawodzie odpowiadając na pytania prowadzącego
- potrafi współpracować w zespole
- pełni określone role w grupie
- wykazuje inicjatywę
- myśli kreatywnie

Metody pracy:

- ✓ słowne: zagadki rozmowa, skojarzenia, czytanie i interpretacja wiersza;
- ✓ praktycznego działania: odgadywanie nazw zawodów na podstawie ilustracji, rebusy, krzyżówki;
- ✓ zabawy;
- ✓ pogadanka;
- ✓ pokaz – prezentacja;
- ✓ plakat;
- ✓ kolaż;
- ✓ rozwiązywanie problemów;
- ✓ dyskusja problemowa;
- ✓ odgrywanie scenek;
- ✓ debata „za i przeciw”;
- ✓ autoprezentacja;
- ✓ mapa myśli;
- ✓ zajęcia praktyczne;
- ✓ burza mózgów, itp.

Formy pracy:

- ✓ indywidualna
- ✓ grupowa
- ✓ zbiorowa
- ✓ spotkania z przedstawicielami różnych zawodów
- ✓ konkursy
- ✓ zaproszeni goście (rodzice)

Środki dydaktyczne:

- ✓ materiały plastyczne
- ✓ wiersze, zagadki, rebusy, krzyżówki
- ✓ obrazki, ilustracje, zdjęcia
- ✓ gazety, kolorowe czasopisma, papierowe torebki itp
- ✓ gry planszowe, karciane
- ✓ karty pracy
- ✓ prezentacje multimedialne
- ✓ komputer
- ✓ telefon
- ✓ filmy
- ✓ różne narzędzia pracy (w zależności od omawianego zawodu), itp.

Dodatkowe działania:

- ❖ organizacja spotkań z przedstawicielami różnych zawodów (w zależności od potrzeb i zainteresowań uczniów oraz możliwości organizacyjnych)
- ❖ organizowanie konkursów plastycznych
- ❖ współpraca z dyrekcją szkoły, pedagogiem, rodzicami i wychowawcą klasy
- ❖ integracja zespołu klasowego
- ❖ zachęcenie do udziału w Ogólnopolskim Tygodniu Kariery – zorganizowanie dodatkowych akcji i inicjatyw na terenie szkoły
- ❖ podejmowanie prostych czynności zawodowych
- ❖ wyjazdy do zakładów pracy

Tematyka zajęć:

Celem tych zajęć będzie zapoznanie uczniów z różnymi zawodami, przedstawienie charakterystyki danego zawodu, podstawowych czynności zawodowych, narzędzi niezbędnych w danej pracy, wskazanie miejsc pracy. W trakcie zajęć uczniowie będą wykonywali proste czynności specyficzne dla danego zawodu np. przygotowywanie prostych deserów, kanapek, sadzenie warzyw, tworzenie biżuterii itp. Do udziałów w zajęciach będę zapraszała przedstawicieli różnych zawodów (w miarę możliwości organizacyjnych). Będę chciała również zaangażować rodziców i zachęcić do udziału w zajęciach, zwłaszcza wykonujących ciekawe zawody. Zajęcia mogą być modyfikowane w zależności od zainteresowań uczniów i potrzeb danej klasy.

W klasach II i V szkoły podstawowej zajęcia będą kontynuacją rozpoczętego w ubiegłym roku programu, tematyka będzie rozszerzona o ćwiczenia pobudzające wyobraźnie uczniów i rozwijające umiejętność pracy w grupie.

Proponowane zawody :

- lekarz
- pielęgniarka
- stomatolog
- ratownik górski
- weterynarz
- ogrodnik
- górnik
- nauczyciel
- strażak
- policjant
- krawcowa
- kucharz
- cukiernik
- kelner
- kierowca
- listonosz
- fotograf
- fryzjer
- kosmetyczka
- stolarz
- mechanik
- bibliotekarka

Pragnienie poznawania oraz chęć dziecka do nauki są największe właśnie w tym okresie rozwojowym. Warto więc dostarczać mu nowych informacji oraz proponować wykonywanie różnych zadań, aby stymulować jego rozwój. Treści, które zostały ujęte w tym programie mają zaspokoić ciekawość poznawczą dzieci, porządkować posiadaną już wiedzę oraz zachęcić do rozwijania zainteresowań już od najmłodszych lat.